

Список використаних джерел

1. Білоусова Л. І., Андрієвська В. М. Інноваційні застосування ІКТ в освітній практиці початкової школи. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2018. 82 с.
2. Державний стандарт початкової освіти. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-п#Text> (дата звернення: 19.03.2024).
3. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні : нова редакція / за ред. Л.А. Найдюнової, М.М. Слюсаревського. Київ, 2016. 16 с.
4. Концепція «Нова українська школа» URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 03.04.2024).
5. Сінді Шейбе, Фейз Рогоу. Медіаграмотність: підручник для вчителів / перекл. з англ. С. Дьома; за загал. ред. В. Ф. Іванова, О. В. Волошенюк. Київ: Центр Вільної Преси, Академія Української Преси, 2017. 319 с.
6. Про освіту: Закон України (зі змінами) від 8 грудня 2023 року N 3504-IX URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T200463?an=1242> (дата звернення: 26.02.2024).

References

1. Bilousova, L. I., and Andriievskaya, V. M. 2018. *Innovatsiini zastosuvannia IKT v osvittii praktytsi pochatkovoї shkoly* [Innovative applications of ICT in the educational practice of primary school]. Kharkiv: H.S. Skovoroda KhnPU.
2. Derzhavnyi standart pochatkovoї osvity. Zatverdzheno postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21.02.2018 № 87 [State standard of primary education. Approved by the resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated February 21, 2018 No. 87]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-п#Text> [Accessed 19.03.2024].
3. Naidonova, L.A., Sliusarevskiy, M.M. eds., 2016. *Kontsepsiia vprovadzhennia mediaosvity v Ukraini: nova redaksiia* [Concept of implementation of media education in Ukraine: new edition]. Kyiv.
4. Nova ukrainska shkola: Kontsepsiia [New Ukrainian school: Concept]. Available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> [Accessed 03.04.2024].
5. Sindi Sheibe, Feiz Rohou; Doma, S. trans.; Ivanova, V. F., and Volosheniuk O. V. Eds., 2017. *Mediahramotnist* [Media literacy]. Kyiv: Free Press Center, Academy of the Ukrainian Press.
6. Pro osvitu: Zakon Ukrainy (zi zminamy) vid 8 hrudnia 2023 roku N 3504-IX [On education: Law of Ukraine (as amended) of December 8, 2023 N 3504-IX]. Available at: <https://ips.ligazakon.net/document/T200463?an=1242> [Accessed 26.02.2024].

УДК 373.3.013.74:373.3.091.2(48)(045)**ОСОБЛИВОСТІ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В СКАНДИНАВСЬКИХ
КРАЇНАХ**

Фізеші О.Й., Шєпа Ганна, Фізеші Йосип

FEATURES OF PRIMARY EDUCATION IN SCANDINAVIAN COUNTRIES
Fizeshi Oktaviia, Shepa Hanna, Fizeshi Yosyp

У статті проаналізовано особливості початкової освіти в країнах Скандинавії – Данії, Норвегії, Швеції. З'ясовано особливості здобуття початкової освіти та її місця в структурі системи освіти, початок навчання та терміни навчання в початковій школі.

Звернено увагу на процеси реформування початкової освіти (New Nordic School (2012), Knowledge Promotion (2020)). Відстежено особливості управління в сфері початкової освіти та з'ясовано тенденції в здійсненні управління, зокрема децентралізації. Визначено, що початкова освіта є безкоштовною та здійснюється за кошти державного, регіонального та муніципальних бюджетів.

Ключові слова: *початкова освіта, управління закладами освіти, фінансування початкової освіти, Данія, Норвегія, Швеція.*

The article analyzes the features of primary education (place in the structure of the education system, age and duration of education, main reforms, management and financing) in the Scandinavian countries - Denmark, Norway, Sweden.

Purpose: To identify and analyze the features of primary education in Denmark, Norway and Sweden.

Methods: Content analysis of scientific studies aimed at highlighting the features of primary education in the Scandinavian countries (place in the structure of the education system, age and duration of education, main reforms, management and financing).

Results and conclusions. The study revealed the features of primary education and its place in the structure of the education system, the starting age and duration of education in primary school. Attention is paid to the processes of primary education reform (New Nordic School (2012), Knowledge Promotion (2020)). The management of primary education institutions is characterized by processes of decentralization, when state administration is regulated at the regional and municipal levels depending on the specific administrative and territorial structure of the country. Features of primary education in the Scandinavian countries include:

Structural: Primary schools operate as part of basic secondary education institutions.

Property: There are both public and private schools.

Starting age and duration of education: Education begins at the age of 6 (7) and lasts for seven years.

Governance: decentralization with school-level financial management.

Funding: Primary education is completely free and financed from the state, regional and city budgets. In addition, private primary education institutions receive state co-financing.

Key words: *primary education, management of educational institutions, financing of primary education, Denmark, Norway, Sweden.*

Постановка проблеми: актуальність, аналіз останніх досліджень, мета. Сучасний етап розвитку українського суспільства тісно пов'язаний зі світовими тенденціями розвитку демократичних процесів у всіх сферах, у тому числі й в освітній. Зокрема, освітні трансформації, які мають місце в системі вітчизняної початкової освіти орієнтовані на впровадження ефективних моделей початкової освіти країн Європейського Союзу, на що вказує також Комюніке, прийняте за підсумками Форуму міністрів освіти Європи «Школа ХХІ століття: Київські ініціативи» (2011), що «утверджує позицію держави щодо створення єдиного європейського освітнього простору «від дитячого садка до університету» [7, с. 3]. На етапі розробки Концепції «Нова українська школа» серед систем початкової освіти європейських країн особлива увага

приділялася досвіду скандинавських країн, а саме: Данії, Норвегії, Швеції, зокрема про це наголошується і на Веб-ресурсі «Нова українська школа», на якому представлено низку аналітичних публікацій, присвячених скандинавській освіті. Так, зокрема, наголошується, що в роботі всіх їхніх закладів освіти застосовується «скандинавський закон Янте, який передбачає, що ніхто не є ані кращим, ані гіршим за інших», основи розуміння якого та відповідної йому поведінки закладаються в учнів ще в початковій школі [1].

Освітні практики організації освіти, в тому числі й початкової, у країнах Скандинавії є предметом наукового дослідження вітчизняних науковців-компаративістів. Особливості організації початкової освіти в Данії вивчалися Т. Безвіконною, Л. Бережною, С. Риком, А. Розсохою, О. Яровою та ін.; Швеції – О. Савченко, О. Сілютіною, І. Шульгою, О. Яровою та ін.; Норвегії – Н. Андрійчук, О. Оржеховською та ін. Питання трансформаційних процесів у початковій освіті країн Європейського Союзу досліджувала О. Локшина, яка зауважує, що трансформації XXI століття спрямовані «на задоволення потреб економіки, суспільства та особистості» і, відповідно, «така комплексність місії початкової освіти на сучасному етапі, – зауважує науковець, – формує багатовимірний сценарій змін як структурного, так і змістового характеру». На думку О. Локшини, сучасній педагогічній спільноті України варто звернути увагу на запровадження досвіду реалізації «передшкільної підготовки як важливої компоненти освіти впродовж життя та в умовах подовженої тривалості початкової освіти поділ та цикли/етапи, що уможливило ефективніше врахування вікових особливостей дитини» [3, с. 37, 39].

Актуальним у контексті вивчення особливостей початкової освіти в Скандинавських країнах є дослідження І. Шульги щодо реалізації інклюзивної освіти. Зокрема, дослідниця підкреслює, що «демократичні цінності та інклюзія є важливими ознаками шведського суспільства, наріжним каменем та фундаментальною цінністю шведських навчальних планів і законодавства про освіту, а виховання громадян у дусі демократії – головна функція шкіл» [8, с. 183], а цей підхід та його реалізація, на її думку, є актуальними до адаптації в

українській освітній практиці.

Важливими є дослідження, присвячені питанням фінансування освіти в Європейських країнах, серед яких науковці: К. Балабанов, О. Глушко, А. Джурило, О. Локшина та ін., а також довідниково-інформаційні матеріали (аналізи, звіти, статистичні дані), що уможливають проведення контент-аналізу та виокремлення основних тенденцій початкової освіти зокрема.

Проведений аналіз наукових праць не вичерпує повноту наявних досліджень з питань розвитку початкової освіти в Скандинавських країнах та слугує джерельною базою нашої наукової роботи, мета якої полягає в проведенні аналізу особливостей початкової освіти Данії, Норвегії та Швеції.

Результати дослідження. Скандинавські країни кінця ХХ – початку ХХІ століття є уособленням сучасного, безпечного середовища для розвитку людини. Цей стереотип розповсюджується і на розуміння їх системи освіти як найбільш комфортної та максимально доступної для всіх груп населення. Зокрема, початкова школа Данії в своєму становленні пройшла шлях від «школи церкви» і «школи держави» до «школи батьків», що засновується на засадах гуманізму, демократії та педагогічного оптимізму, основним завданням якої є «підготувати учнів до активної участі в житті суспільства, сформувати спільну відповідальність, ознайомити з правами та обов'язками громадянина суспільства, ґрунтованого на принципах свободи і демократії. Навчання в школі та повсякденне шкільне життя повинні ґрунтуватися на інтелектуальній свободі, рівності та демократії» [9, с. 208]. У Данії найбільш поширеним типом закладів початкової освіти є громадська муніципальна школа (*Folkeskole*), до якої також входить і середня ланка освіти, що у відповідності до Міжнародної стандартної класифікації освіти (МСКО) відносяться до 1 та 2 рівнів. Так, «функціонування початкової школи в рамках єдиного навчального закладу та єдиного навчального циклу з основною школою, – зазначають Л. Бережна та А. Розсоха, – забезпечує єдність і системність освітніх послуг, що надаються школярам різного віку» [5, с. 106]. Зазначимо, що до початкової школи діти вступають з шести років і здобувають загальну освіту, яка в Данії є

обов'язковою, впродовж 10 років. Як вказують науковці (Л. Бережна, А. Розсоха, О. Ярова та ін.), згідно законодавства Данії, обов'язковою є саме ОСВІТА, а не – шкільне навчання [5, с. 107], що, на нашу думку, створює передумови для розвитку як формальної, так і неформальної та інформальної, початкової освіти.

Важливим аспектом у нашій публікації є питання фінансування початкової освіти. Як ми вже зазначали вище, в Данії функціонують громадські муніципальні та приватні школи, що враховується при здійсненні фінансування закладів освіти. Так, фінансування діяльності державних закладів освіти на 100% забезпечується державою, тоді як фінансування приватних закладів освіти з державного бюджету становить 85%. Як зауважує О. Ярова: «Уряд Данії планує ввести національну школу до п'ятірки кращих у світі до 2020 р.», задля чого данським Міністерством у справах дітей та освіти ще в 2012 році був упроваджений унікальний проєкт Нової скандинавської школи (New Nordic School 2012), який спрямовувався на «обмін знаннями з іншими країнами світу та Європи і, таким чином, подальший розвиток цінностей та інноваційного потенціалу скандинавської моделі освіти, а також проведення конкретних реформ у системі освіти, починаючи від денних центрів до старших класів середньої школи» [9, с. 209]. Упровадження проєкту Нової скандинавської школи також передбачає оновлення системи управління освітніми процесами, насамперед, у посиленні децентралізації управління. Зокрема, Т. Кристопчук та С. Сисоєва зазначають, що «зміні філософії контролю за освітнім процесом у напрямі децентралізації компетенції та відповідальності за функціонування датської освітньої системи» передували такі суспільно значущі чинники, як: «перехід від ідеології детального регулювання функціонування освітньої системи до управління нею за форматом її відповідності певним цілям соціального змісту; розширення масштабів ефективної кореспонденції освітніх завдань з мінливістю вимог й параметрів ринку праці; підвищення орієнтації на свободу вибору освітніх закладів; створення навчальних програм, зміст яких зорієнтовано на прагматику їх відповідності кращим перспективам

працевлаштування; заміна векторів стратегії планування освітнього процесу на вектори стратегії контролю за підвищенням рівня якості системи освіти та соціально обґрунтованим спрямуванням її завдань» [6, с. 57].

Початкова освіта, як і загалом уся освітня система Швеції, займає гідне місце за низкою показників серед країн Європейського Союзу. Функціонування освітньої системи Швеції регламентується Законом «Про освіту» (2011 р.). В структурі системи освіти Швеції початкова освіта здобувається учнями в дев'ятирічній обов'язковій (середній) школі з 6 (7) до 16 років. Як зазначає С. Сисоєва, основна освіта включає шестирічну початкову та трирічну нижчу середню освіту, після завершення якої учні складають тестування та отримують свідоцтво» [6, с. 174]. Зазначимо, що наприкінці другого класу учні також складають тести з читання та математики, а наприкінці п'ятого і дев'ятого класів – тести з шведської, англійської мов та математики [6, с. 178]. Навчання учнів у початкових класах забезпечує один вчитель, разом з тим, у залежності від особливостей кадрового забезпечення школи та індивідуальних потреб учнів, заклади початкової освіти «зобов'язані пропонувати курси французькою, німецькою та іспанською мовами, а другою іноземною може бути інша» [5, с. 140]. Особливістю шведської освітньої системи є те, що система державних шкіл складається з обов'язкової (включає в себе: універсальні громадські (державні) школи, школи етнічних меншин, і спеціальні програми шкіл для учнів з обмеженими можливостями) і додаткової (дошкільна освіта, школи після закінчення середньої освіти, школи після закінчення середньої освіти для учнів із обмеженими можливостями, освіта для дорослих і освіта для дорослих із обмеженими можливостями) освіти, а навчання у всіх типах шкіл є безкоштовним, що включає користування шкільним обладнанням, шкільне харчування, медичне обслуговування та транспортування дітей до шкіл. У контексті управління шведська система освіти належить до децентралізованих освітніх систем, що характеризується такою організаційно-педагогічною особливістю, як «стандартизація початкової освіти», що «пов'язана з підвищенням освітніх вимог, пошуком єдиних критеріїв добору та

впровадження змісту навчальних програм, оновленням підручників і посібників, удосконаленням системи оцінювання тощо» [9, с. 223-224].

Ми вже зазначали, що початкова освіта, яка інтегрована в обов'язкову середню освіту є безкоштовною. Згідно зі статистичними даними, станом на 2019 р. шведським урядом на розвиток освіти було виділено 6,9% ВВП, що майже 1,5 рази більше, ніж середній показник таких витрат у країнах Європейського Союзу (4,7%) [2].

Початкова освіта в Норвегії, подібно як і в Данії та Швеції, структурно входить до обов'язкової середньої освіти. Так, з досягненням 6-річного віку діти навчаються в початковій школі з 1 по 7 клас, а потім упродовж трьох років навчання у 8-10 класах, де вони здобувають неповну середню освіту. Управління освітою Норвегії здійснюється на таких рівнях: центральному або державному (Норвезький парламент та уряд Міністерство освіти та досліджень), регіональному (фюльке, області Норвегії), муніципальному (муніципалітети), що, як зауважує О. Максименко, повністю збігається з адміністративним поділом королівства [4, с. 80]. Разом з тим, зауважимо, що управління закладами дошкільної освіти і доглядом за дітьми, початковою і середньою школою забезпечується власне муніципалітетами. Для сфери управління освітньою галуззю на муніципальному рівні, як і на державному та регіональному, характерними є децентралізаційні процеси, зокрема: «багато муніципалітетів (комун), – зазначає О. Максименко, – передали завдання щодо розподілу бюджетних асигнувань, зарахуванню учнів, комплектування штату, педагогічне планування на рівень шкіл» [4, с. 81]. Щодо змісту освіти, то в Норвегії ще 2017 р. розпочато роботу над його оновленням через залучення Директоратом з освіти до обговорення вчителів і спеціалістів освітньої галузі. Наслідком цієї роботи стало прийняття в 2020 р. нового курикулуму для початкової та середньої школи – «Поширення знань» (Knowledge Promotion 2020), який вже в 2020-2021 рр. був упроваджений в освітній процес. Основна мета оновленого курикулума полягала в зменшенні перенавантаження школярів і реагуванні на зміни та виклики в сучасному суспільстві. Фінансування

освітньої галузі Норвегії, подібно до інших країн Скандинавії, є важливою складовою державної політики та одним із найвищих у Європейському Союзі. Так, станом на 2016 р. «витрати на ланки від початкової до вищої освіти склали 6,5% від ВВП (при середньому 5%)» [4, с. 84]. Витрати на учнів початкової та середньої освіти (державна початкова та середня освіта у школах є безкоштовною) щорічно зростають на 9%. Приватні заклади початкової та базової середньої освіти, в яких навчається близько 3,3%, також співфінансуються державою. Зокрема, школи фінансуються з регіональних та місцевих бюджетів за рахунок дохідної частини з місцевих податків та перерозподільної грантової системи. Зазначимо, що в початковій та середній освіті більшість областей та муніципалітетів передали фінансове управління на рівень шкіл – «школи отримують блокову субсидію на зарплати та експлуатаційні витрати, а матеріально-технічне забезпечення залишається у муніципалітетів» [4, с. 84]. Отже, розвиток початкової освіти є надзвичайно важливим та стратегічним напрямком, що потребує широкої підтримки на державному, регіональному та місцевому рівнях. На наше переконання, для вітчизняної освіти важливим є вивчення та запровадження актуального досвіду країн Скандинавії в питаннях децентралізації управління, в тому числі й у питаннях фінансування закладів початкової освіти.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Аналіз особливостей початкової освіти в країнах Скандинавії дозволяє констатувати наступне: забезпечення ефективного функціонування закладів початкової освіти є важливим напрямом освітньої політики Данії, Норвегії, Швеції. У досліджуваних країнах початкова освіта входить у структуру та є першою ланкою базової середньої освіти, до якої вступають діти переважно з 6 (Данія, Норвегія) та 7-річного віку (Швеція) й навчаються впродовж семи років. Управління закладами початкової освіти характеризується децентралізаційними процесами, в умовах яких державне управління регулюється на регіональному та муніципальному рівнях залежно від специфіки адміністративно-територіального устрою держави. В усіх розглянутих нами країнах початкова

освіта є безкоштовною. Фінансування освітніх витрат у країнах Скандинавії є одним із найвищих у Європі та в світі загалом (6,5-6,9% ВВП). Серед особливостей початкової освіти Скандинавських країн можемо виокремити такі: структурні (функціонують у складі закладів базової середньої освіти), форма власності (державні, приватні), початок і тривалість навчання (з 6 (7)-річного віку впродовж семи років), управління (децентралізація, фінансове управління на рівні шкіл), фінансування (початкова освіта є повністю безкоштовною та фінансується з державного, регіонального та муніципального бюджетів, у тому числі приватні заклади початкової освіти мають державне співфінансування) тощо.

Список використаних джерел

1. Зразкове освітнє середовище: європейський досвід URL: <https://nus.org.ua/articles/zrazkove-osvitnye-seredovyshhe-yevropejskyj-dosvid/> Дата звернення: 13.05.2024 р.
2. Інвестиції в освіту в країнах Європи. URL: <https://pon.org.ua/novyny/9282-investycii-v-osvitu-v-krainakh-yevropy.html> Дата звернення: 13.05.2024 р.
3. Локшина О. Трансформаційні процеси в початковій освіті країн Євросоюзу: перспективні ідеї для України. *Початкова школа*. 2015. № 5. С. 37-39.
4. Максименко О. Децентралізація в освіті європейських країн: досвід Норвегії. *Український педагогічний журнал*. 2021. № 4. С. 77-87. URL: https://lib.iitta.gov.ua/730377/1/UPJ_2021_04_web-78-88.pdf Дата звернення: 13.05.2024 р.
5. Реформування і модернізація освітніх систем країн світу XXI століття: монографія / за наук. ред. О.І. Шапран. Переяслав-Хмельницький: Домбровська Я.М., 2018. 344 с.
6. Сисоєва С. О., Кристопчук Т. Є. Освітні системи країн Європейського Союзу: загальна характеристика: навчальний посібник. Рівне: Овід, 2012. 352 с.
7. Фізеші О. Й. Початкова школа Закарпаття в системних освітніх трансформаціях другої половини XIX – початку XXI ст.: автореферат дис. ... докт. пед. наук: 13.00.01 / наук. кер. Н.М. Дем'яненко; М-во освіти і науки України; Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. Київ, 2016. 40 с. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/12231>. Дата звернення: 13.05.2024 р.
8. Шульга І. Реалізація інклюзивної освіти за кордоном (на прикладі Скандинавських країн). *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. Умань: Візаві. 2021. № 3. С. 180–187.
9. Ярова О. Б. Тенденції розвитку початкової освіти в країнах Європейського Союзу: дис. ... докт. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки». Київ, 2018. 531 с. URL: https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/06/Dysertatsiia_YArova-O.B..pdf. Дата звернення: 20.10.2024 р.

References

1. Zrazkove osvitnie seredovyshe: yevropeyskyi dosvid [Exemplary educational environment: European experience]. Available at: <https://nus.org.ua/articles/zrazkove-osvitnye-seredovyshhe-yevropejskyj-dosvid/> [Accessed 13 May 2024].

2. Investytzii v osvitu v krainakh Yevropy [Investments in education in European countries]. Available at: <https://pon.org.ua/novyny/9282-investycii-v-osvitu-v-krainakh-yevropy.html> [Accessed 13 May 2024].
3. Lokshyna, O. 2015. Transformatsiini protsesy v pochatkovii osviti krain Yevrosoiuzu: perspektyvni idei dlia Ukrainy [Transformational processes in primary education in EU countries: promising ideas for Ukraine]. *Elementary School*, 5, pp. 37-39.
4. Maksymenko, O. 2021. Detsentralizatsiia v osviti yevropeiskykh krain: dosvid Norvehii [Decentralization in the education of European countries: experience of Norway]. *Ukrainian Pedagogical Journal*, 4, pp. 77-87. Available at: https://lib.iitta.gov.ua/730377/1/UPJ_2021_04_web-78-88.pdf [Accessed 13 May 2024].
5. Shapran, O. I. Ed., 2018. *Reformuvannia i modernizatsiia osvitnikh system krain svitu XXI stolittia [Reforming and modernization of educational systems of countries of the 21st century]*. Pereyaslav-Khmelnytskyi: Dombrovska Y. M.
6. Sysoieva, S. O. and Krystopchuk, T. Ye. 2012. *Osvitni systemy krain Yevropeiskoho Soiuzu: zahalna kharakterystyka [Educational systems of the countries of the European Union: general description]*. Rivne: Ovid.
7. Fizeshi, O. Y., 2016. *Pochatkova shkola Zakarpattia v systemnykh osvitnikh transformatsiakh druhoi polovyny XX – pochatku XXI st. [Primary school of Transcarpathia in systemic educational transformations of the second half of the 19th - beginning of the 21st century]*. Dissertation abstract. dr. ped. of science National Pedagogical University named after M. P. Drahomanova. Kyiv. Available at: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/12231> [Accessed 13 May 2024].
8. Shulha, I. 2021. Realizatsiia inkliuzyvnoi osvity za kordonom (na prykladi Skandinavskykh krain) [Implementation of inclusive education abroad (on the example of Scandinavian countries)]. *Collection of scientific works of the Uman State Pedagogical University*, 3, pp. 180–187.
9. Yarova, O. B. 2018. *Tendentsii rozvytku pochatkovoї osvity v krainakh Yevropeiskoho Soiuzu [Trends in the development of primary education in the countries of the European Union]*. Diss. dr. ped. of science. Kyiv. Available at: https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/06/Dysertatsiia_YArova-O.B..pdf [Accessed 13 May 2024].

УДК [37.064:316.362]:613.8-053.5(045)

ВЗАЄМОДІЯ З СІМ'ЄЮ: БАТЬКІВСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЗДОРОВ'Я ЗБАГАЧЕННЯ ДІТЕЙ

Черепаня Н. І., Русин Н. М.

INTERACTION WITH THE FAMILY: PARENT CONFERENCE AS A MEANS OF FORMING A SYSTEM OF CHILDREN'S HEALTH ENRICHMENT

Cherepania Nataliia, Rusyn Nadiya

У статті розглянуто співпрацю всіх учасників освітнього процесу при проведенні батьківських конференцій з метою формування у дітей ціннісного ставлення до свого

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>